

Återfall i brott

2005

RV0501

A. Allmänna uppgifter

A.1 Ämnesområde

Rättsväsende

A.2 Statistikområde

Återfall i brott

A.3 Statistikprodukten ingår i Sveriges officiella statistik

Statistiken över återfall i brott är en del av den officiella statistiken inom rättsväsendet som behandlar statistik om brott och brottslingar (Kriminalstatistik). Statistiken bygger på registret över lagförda personer.

A.4 Statistikansvarig

Brottsförebyggande rådet (Brå)
Postadress: Box 1386, 111 93 Stockholm
Besöksadress: Tegnérgatan 23, 2 tr
Kontaktperson: Louise Ekström
Telefon: 08-401 87 23
Telefax: 08-401 87 53
e-post: louise.ekstrom@bra.se

A.5 Statistikproducent

Brottsförebyggande rådet (Brå)
Postadress: Box 1386, 111 93 Stockholm
Besöksadress: Tegnérgatan 23, 2 tr
Kontaktperson: Charlotta Lindström
Telefon: 08 – 401 87 66
Telefax: 08-401 87 53
e-post: charlotta.lindstrom@bra.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Statistiken över återfall i brott bygger på uppgifter från registret över för brott lagförda personer. Registret används även för att framställa statistik över personer lagförda för brott. Angående uppgiftsskyldighet, se produktbeskrivningen av statistik över personer lagförda för brott.

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).¹ Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204) och datalagen (1973:289) för behandling som påbörjats före personuppgiftslagens ikraftträdande. På statistikområdet finns vidare särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (1995:606) och förordningen (1995:1060) om vissa personregister för officiell statistik. Behandling av personuppgifter om lagöverträdelser för forskning regleras i lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor.

A.8 Gallringsföreskrifter

Angående sekretessregler och gallringsföreskrifter, se produktbeskrivningen av statistik över personer lagförda för brott.

A.9 EU-reglering

Ingen EU-reglering berör statistiken över återfall i brott.

A.10 Syfte och historik

Statistiken över återfall i brott mäter andelen personer som efter en lagföring (fällande dom i tingsrätt, godkänntstrafförelägganden och åtalsunderlåtelse) återfaller och på nytt lagföts för brott. Statistiken redovisar återfall efter brotts- och påföljds-kategorier, samt de lagförda personernas kön, ålder och tidigare belastning. Eftersom statistiken över återfall i brott endast baseras på registrerad brottslighet redovisar statistiken minimivärden av återfall i brott i samhället. Statistik över personer lagförda för brott har kontinuerligt förts från år 1972 av Statistiska centralbyrån (SCB) (tidigare tabellverket) som skötte produktionen av statistiken fram till 1995 års statistik. I och med framställningen av 1995 års statistik övertog BRÅ ansvaret för produktionen av statistiken över återfall i brott. De senast tillgängliga siffrorna avser åren 1996-2005.

A.11 Statistikanvändning

Statistikens syftar till att redovisa nivå och utvecklingen av de registrerade återfallen i brott och förändringar i återfallsmönstret mot bakgrund de lagförda personernas ålder, kön och tidigare belastning. Statistiken används också för att studera återfallsmönstret mot bakgrund av olika typer av påföljds-kategorier. Det är dock inte lämpligt att utifrån statistiken dra slutsatser om påföljdernas effekt på återfallsfrekvensen, eftersom åklagare och domstol beaktar återfallsrisken vid utdömande påföljden. Vi valet av påföljd sker således en selektion som delvis förklarar skillnaderna i återfall mellan olika påföljder.

Statistiken över återfall i brott används främst av:

- Justitiedepartementet: som övergripande underlag för styrning av de rättsvårdande myndigheternas verksamhet och beslut om åtgärder för att förebygga återfall i brott.
- Myndigheter inom rättsväsendet, däribland Riksåklagaren, Domstolsverket, Kriminalvårdsstyrelsen, som komplement till egna underlag, för planering och uppföljning av den egna verksamheten.

¹ Före den 30 juni 2009 gällde sekretessen enligt 9 kap 4 § sekretesslagen (1980:100).

- Justitie- och lagutskottet: som underlag vid utskottens behandling av propositioner och motioner.
- Brottsförebyggande rådet, kommittéer, statliga utredningar, universitet och högskolor: som underlag för forsknings- och utredningsarbete.
- Massmedier, allmänhet, skolor med flera: för allmän information om återfallsfrekvenser och återfallsmönster bland de lagöverträdare som är föremål för lagföringsbeslut.

A.12 Uppläggning och genomförande

Statistiken över återfall i brott bygger på uppgifter från registret över för brott lagförda personer. Registret används även för att göra statistik över personer lagförda för brott. Angående uppgiftsinhämtning, bearbetning och lagring av uppgifterna, se produktbeskrivningen av statistik över personer lagförda för brott.

A.13 Planerade förändringar i kommande undersökningar

I Brås regleringsbrev för år 2009 ges Brå i uppdrag att utveckla den nuvarande återfallsstatistiken tillsammans med Kriminalvården. Detta uppdrag innebär att återfallsstatistiken som helhet kommer ses över för att skapa en ny återfallsstatistik. En ny löpande återfallsstatistik är planerad att publiceras från och med den 31 maj 2012.

B. Kvalitetsdeklaration

0 Inledning

Se punkt A.10 Syfte och historik.

1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

Återfallsstatistiken beskriver antalet personer som återfallit i brott (netto och brutto) inom ett respektive tre år. I huvudsak redovisas återfallen uppdelat på olika variabler, som exempelvis brottstyp, ålder och kön.

1.1.1 Objekt och population

Populationen består av de personer som lagförts för brott under ett visst kalenderår (*ingångsperiod*), och som därefter följs upp med avseende på eventuellt återfall i brott inom ett respektive tre år. Ingångspopulationen beräknas *netto* eller *brutto* med utgångspunkt i ingångsperioden. Med bruttoberäkning avses återfallshändelser, medan nettoberäkning avser unika individer. Det innebär att en enskild person som begår ett brott vid tre tillfällen räknas som två återfall brutto men endast ett återfall netto. Alla personer som räknas in i ingångspopulationen är straffmyndiga vid datumet för lagföringen.

Populationen för återfallsstatistiken omfattar samtliga personer som lagförts en eller flera gånger under ett visst kalenderår. Med person som lagförts för brott avses en person som fått fällande dom i tingsrätt, godkänt strafföreläggande eller meddelats åtalsunderlåtelse. Dessa begrepp används i statistiken över personer lagförda för brott (för mer detaljerad beskrivning se produktbeskrivning av statistik över personer lagförda för brott).

Statistiken över återfall i brott omfattar inte:

- föreläggande om ordningsbot
- fylleribrott (avkriminaliserades 1 januari 1977)
- brott mot annan trafik- eller fordonslagstiftning än trafikbrottslagen (SFS 1951:649)
- domar i högre instans

Någon korrigerings för dödsfall eller utvandring görs inte. Inte heller görs det någon korrigerings för personer som under uppföljningsperioden sitter i fängelse. Vid produktion av återfallsstatistik inkluderas de personer som lagförts för brott någon gång under referensperioden.

Uppföljningsperiod avser den period under vilken ingångspopulationen följs upp med avseende på nya brott. Uppföljningsperioden löper över ett respektive tre år med start från och med datumet för ingångslagföringen och är således individuell för varje person. Varje uppföljningsperiod följs av två buffertår under vilka nya lagföringar (lagföringar som omfattar brott begångna under uppföljningsperioden) kan inkomma. Även buffertåren är individuella.

1.1.2 Variabler

Statistiken över återfall i brott innehåller följande variabler:

- Huvudbrott (för definition se produktbeskrivning av statistik över personer lagförda för brott)
- Återfall i brott inom ett respektive tre år
- Återfall i samma brottskategori
- Huvudpåföljd och lagföringstyp (för definition se produktbeskrivning av statistik över personer lagförda för brott)
- Antal tidigare lagföringar

- Ålder vid ingångslagföringen
- Kön

1.1.3 Statistiska mått

Andelsberäkningar används för att presentera personer som återfaller i brott inom ett respektive tre år av lagföingarna under ett visst kalenderår.

Antalet personer som återfallit i brott under ett visst år *beräknas netto* utifrån varje enskild persons första lagföring. I de fall en person lagförts mer än en gång under ett och samma år räknas således endast den första lagföringen under året in i ingångspopulationen. De övriga lagföringarna räknas då enbart som återfall. Personerna nettoräknas således för varje uppföljningsperiod.

Antalet personer lagförda för brott under ett visst år *beräknas brutto* utifrån varje persons samtliga lagföringar i ingångsperioden. I de fall en person lagförs till exempel tre gånger under ett och samma år räknas således samtliga dessa tre lagföringar som ingångslagföringar dvs. utgör tre element i ingångspopulationen. Alla lagföringar som följer efter en ingångslagföring under en uppföljningsperiod för en viss person räknas alltså som både återfall och som nya ingångslagföringar.

1.1.4 Redovisningsgrupper

I statistiken över återfall i brott används redovisningsgrupperna man och kvinna.

1.1.5 Referenstider

Statistik över återfall i avser personer som lagförts under år 2005 och som därefter blivit lagförda inom ett respektive tre år.

1.2 Fullständighet

I statistiken över personer som återfallit i brott redovisas endast de brott som kommit till rättsväsendets kännedom. Statistiken avser inte att mäta det faktiska antalet återfall i brott, utan endast den brottslighet som kan konstateras genom domar, strafförelägganden och åtalsunderlåtelse. Statistiken redovisar därmed minimivärden.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Tillförlitligheten i materialet är beroende av att uppgifterna som levereras är riktiga och att BRÅ får tillgång till samtliga uppgifter. Kontroller görs av materialet för att minska andelen fel som uppstått vid inläsning, bearbetning m.m. Registret som utgör grunden för återfallsstatistiken används primärt vid framställning av lagföringsstatistik. För en mer ingående beskrivning av lagföringsstatistikens tillförlitlighet, se produktbeskrivningen för lagförda personer.

Återfallsstatistiken redovisar inte den faktiska andelen som återfaller i brott utan endast den andel som registreras genom fällande beslut som fattas av åklagare och vid domstolar. I statistiken redovisas därmed minimivärden för återfall. Statistiken kan ändå fungera som en indikator på återfall i brott.

2.2 Osäkerhetskällor

2.2.1 Urval

Ej relevant – totalundersökning.

2.2.2 Ramtäckning

Statistikens tillförlitlighet och jämförbarhet påverkas också av att det finns personer som varit intagna i anstalt, utvandrat eller avlidit under uppföljningsperioden. Det innebär exempelvis att återfallsandelarna för personer som dömts för grovre brottslighet blir mycket lägre eftersom dessa personer oftast varit intagna i anstalt under hela uppföljningsperioden.

2.2.3 Mätning

Statistiken över återfall i brott bygger på uppgifter från registret över för brott lagförda personer. Registret används även för att göra statistik över personer lagförda för brott. Angående osäkerhetskällor vid mätningen, se produktbeskrivningen av statistik över personer lagförda för brott.

Statistiken över återfall i brott påverkas av registreringen vid åklagarväsendet och domstolsväsendet. För en närmare beskrivning, se produktbeskrivningen över personer lagförda för brott.

2.2.4 Svarsbortfall

Då uppgifter hämtas från administrativa register innebär det att objektbortfallet är litet. I granskningsprocessen kontrolleras mikrodata för partiellt bortfall och korrigeras vanligtvis genom kontakt med aktuell domstol eller åklagarkammare.

2.2.5 Bearbetning

Statistiken över återfall i brott bygger på uppgifter från registret över för brott lagförda personer. Registret används även för att göra statistik över personer lagförda för brott. Angående osäkerhetskällor vid bearbetning, se produktbeskrivningen av statistik över personer lagförda för brott.

2.2.6 Modellantaganden

Används ej.

2.3 Redovisning av osäkerhetsmått

Finns inte.

3 Aktualitet

3.1 Frekvens

Återfallsstatistiken publiceras för varje kalenderår.
Publicering av återfallsstatistiken sker en gång per år.
Statistikunderlaget bestående av domar levereras till Brå månadsvis,
åtalsunderlåtelse och strafföreläggande levereras dagligen.

3.2 Framställningstid

Framställningstiden är cirka fem och ett halvt år från referenstidens utgång. Av
dessa är uppföljningsperioden tre år och ytterligare två år är så kallad
buffertperiod.

3.3 Punktlighet

År 2011 publicerades statistiken som planerat den 31 maj.

4 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

4.1 Jämförbarhet över tiden

SCB har sedan början av 1970-talet framställt statistik över återfall i brott. Statistikens syfte har varit att ge en översiktlig beskrivning av återfallsmönstren mot bakgrund av bland annat brotts- och påföljds kategorier, tidigare brottsbelastning, ålder och kön.

Sedan Brå år 1994 tog över statistikansvaret för kriminalstatistiken har statistik över återfall i brott endast redovisats en gång, för perioden 1973–1989, i publikationen *Kriminalstatistik 1994*. Den statistik som då presenterades var producerad av SCB. Ett nytt system för framställning av statistik över återfall i brott utarbetades 2003. Statistik från det nya systemet publicerades första gången i publikationen *Kriminalstatistik 2003* och avsåg återfallsstatistik för perioden 1991 och framåt. Förändringarna i Brå:s statistiksystem kan till viss del påverka jämförbarheten med tidigare års statistik över återfall i brott. Den största förändringen gäller definitionen av ingångspopulationen, det vill säga de personer som följs upp med avseende på eventuellt återfall i brott. Ingångspopulationen definieras som de personer som lagförts för brott under ett visst kalenderår oavsett om man tillämpar netto- eller bruttoredovisning. I den statistik som togs fram av SCB definierades ingångspopulationen som de personer som fick sin första lagföring under respektive år för en viss period eller för enskilda lagföringsår. Perioden har sedan varierat i olika sammanställningar.

Även förändringar i de datasystem som levererar uppgifter till Brå om personer lagförda för brott kan påverka jämförbarheten för statistik över återfall i brott eftersom statistiken bygger på dessa uppgifter. Se *Personer lagförda för brott*.

Inför 2010 års produktion genomförde Brå en översyn av straffskalor i statistiksystemet. En del förändringar i straffskalor i statistiksystemet har gjorts men påverkan på huvudbrottsbestämningen antas vara marginell.

Den 1 april 2005 trädde en ny sexualbrottslagstiftning (6 kap. BrB) i kraft. Den nya lagstiftningen innebär väsentliga ändringar i flera bestämmelser, men också tillkomst av helt nya bestämmelser. Bland annat har begreppet våldtäkt utvidgats till att omfatta de så kallade utnyttjandefallen, och kravet på tvång har satts lägre. Det innebär dels att gärningar som tidigare bedömdes som sexuellt utnyttjande i stället bedöms som våldtäkt, dels att tillämpningsområdet för när en våldtäkt kan bedömas som grov utvidgas. Dessutom stadgas att en våldtäkt som begås av flera personer i normalfallet ska bedömas som grov. Bestämmelsen sexuellt tvång kvarstår och ska tillämpas när förutsättningarna för våldtäkt inte är uppfyllda, medan den tidigare bestämmelsen sexuellt utnyttjande ändras till att enbart avse utnyttjande av personer som befinner sig i beroendeställning till gärningspersonen.

Genom lagstiftningen upphävdes även lagen (1998:408) om förbud mot köp av sexuella tjänster. Den ersattes av en ny straffbestämmelse i brottsbalkens sjätte kapitel, köp av sexuell tjänst (11 §). Utöver att straffbelägga den som skaffar sig en tillfällig sexuell förbindelse utvidgades bestämmelsen till att även straffbelägga den som nyttjar en sådan förbindelse som betalats av någon annan. Nämnda och övriga ändringar i lagstiftningen innebär att man inte utan vidare kan jämföra antalet lagförda för olika sexualbrott år 2005 med tidigare år. Förändringar i lagstiftningen innebär också att det inte är möjligt att direkt jämföra statistiken över återfall i brott mellan olika år. Ändringen bör särskilt

beaktas då man studerar återfall i samma brottskategori.

Den nya sexualbrottslagstiftningen innehåller vidare fyra nya straffbestämmelser för sexualbrott som riktar sig mot barn. Se Personer lagförda för brott för en utförligare beskrivning.

Den 1 januari 2001 infördes den nya lagen om straff för smuggling, som ersatte den tidigare varusmuggningslagen. Införandet av lagen innebär inga större förändringar i statistiken över lagförda personer.

År 1999 kom ordningsbetsinstitutet att utökas med brott mot ett större antal författningar. Utvidgningen påverkar antalet utfärdade ordningsbetsförelägganden, men har även betydelse för antalet utfärdade strafförelägganden, eftersom brott som tidigare skulle ha medfört strafföreläggande i och med utvidgningen i stället beivras genom ordningsbot.

Utöver utvidgningen 1999 har mindre tillägg i institutet skett under åren.

År 1999 tillkom flera nya påföljder: villkorlig dom förenat med samhällstjänst, överlämnande till vård inom socialtjänsten förenat med ungdomstjänst och slutna ungdomsvård. Tillkomsten av påföljden slutna ungdomsvård innebär att antalet ungdomar dömda till fängelse inte utan vidare kan jämföras med tidigare år.

År 1997 infördes möjligheten att utfärda villkorlig dom, enskilt eller i kombination med böter, genom strafföreläggande.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Studier av återfall i brott visar att andelen återfall varierar med en rad faktorer, bland annat hur återfall definieras och valet av *ingångspopulation*. När samtliga lagförda personer tas med i undersökningen blir återfallsprocenten i regel lägre än när endast vissa grupper av lagförda personer studeras (t.ex. de som dömts till fängelsestraff). Likaså spelar valet av *uppföljningsperiod* en viss roll. Andra faktorer som påverkar jämförbarheten i ett internationellt perspektiv är registreringsrutiner, bearbetning, upptäcktsrisken, rättsväsendets insatser, resurser och prioriteringar m.m. På grund av dessa metodproblem har inga datainsamlingar gjorts i syfte att jämföra statistiken i ett internationellt perspektiv.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Återfallsstatistiken kan kompletteras med uppgifter i t.ex. lagföringsstatistiken, som bl.a. redovisar antalet tidigare lagföringar och tabeller med både netto- och bruttoredovisning. Återfallsstatistiken kan också jämföras med återfallsstatistik från Kriminalvården. Benägenheten att återfalla i brott undersöks dessutom i flera specialstudier.

5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Statistiken publiceras årligen i årsboken *Kriminalstatistik*, i *Statistisk årsbok* samt som tabeller på Brå:s webbplats.

Enstaka tabeller över personer lagförda för brott och årsboken *Kriminalstatistik* kan kostnadsfritt laddas ned på Brå:s webbplats eller beställas från Brå.

5.2 Presentation

Kriminalstatistisk årsbok innehåller en kortare beskrivning av statistiken med kvalitetsdeklaration och ett 90-tal tabeller. Tio tabeller rör statistik över återfall i brott. Publikationen omfattar cirka 300 sidor.

5.3 Dokumentation

En ingående beskrivning av återfallsstatistiken som producerades av SCB finns i SCB:s RS-PM 1991:2 Återfall i brott 1973-1985. Beskrivning gällande statistik över återfall i brott som tagits fram av BRÅ kan beställas via kontaktpersonerna för statistiken eller BRÅ, Information och förlag, Box 6494, 113 82 Stockholm, tfn 08-401 87 00, fax 08-411 90 75.

5.4 Tillgång till primärmaterial

Statistiken över återfall i brott bygger på uppgifter från registret över för brott lagförda personer. Statistik presenterad på annat sätt och efter andra av de variabler som lagras i lagföringsregistret kan specialbeställas. En särskild blankett för specialbeställningar kan du ladda ned under följande länk:

http://www.bra.se/extra/pod/?action=pod_show&id=66&module_instance=4

Kostnaden uppgår till cirka 785 kr (exkl. moms) per arbetstimme för framställningen. Vissa uppgifter är dock sekretesskyddade, varför begäran om datauttag endast kan tillgodoses om den obligatoriska sekretessprövningen medger att uttag kan godkännas.

5.5 Upplysningstjänster

För allmän upplysning om kriminalstatistiken:

Brå, Statistikenheten
Box 1386, 111 93 Stockholm,
tfn 08-401 87 00, fax 08-401 87 35, e-post statistik@bra.se

För beställning/hämtning av statistiktabeller:

Brå:s statistikenhet: tfn 08-401 87 00 eller e-post statistik@bra.se
Brå:s webbplats: www.bra.se

För frågor om återfallsstatistikens innehåll och uppbyggnad, framställning av specialstatistik över återfall eller uttag ur registret över lagförda personer:

Charlotta Lindström, tfn 08-401 87 66, e-post: charlotta.lindstrom@bra.se

För frågor om publikationer och Brå:s verksamhet:

Brå, Informationsenheten
Box 1386, 111 93 Stockholm,
tfn 08-401 87 00, fax 08-411 90 75, e-post info@bra.se